

Δύναμη και αδυναμίες της ταινίας Ενήλικοι στο Δωμάτιο του Κώστα Γαβρά

Δημοσιεύουμε εδώ άρθρο κριτικής του Ερίκ Τουσέν στην πρόσφατη ταινία του Κώστα Γαβρά “Ενήλικες στο δωμάτιο”. **Με κάθε επιφύλαξη** για αυτά **που λέει** ή **δεν λέει** ο συγγραφέας, το δημοσιεύουμε ως συμβολή στο διάλογο για την κρίσιμη περίοδο 2010-15. Ένα διάλογο που δεν έγινε ποτέ επαρκώς και που οφείλει να γίνει, ιδίως από τους πρωταγωνιστές, τις πολιτικές δυνάμεις που έδρασαν ή δεν έδρασαν επαρκώς εκείνη την περίοδο.
RedTopia.gr

του Ερίκ Τουσσέν*

Κείμενο που δημοσιεύτηκε στις 22 Νοεμβρίου στη βελγική εφημερίδα Le Soir

Στην τελευταία του ταινία, ο Κώστας Γαβράς καταγγέλλει την ωμή συμπεριφορά των Ευρωπαίων πολιτικών ηγετών στη διάρκεια της ελληνικής κρίσης το 2015. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα αξιόπαινο εγχείρημα. Όμως, είναι λυπηρό ότι αποσιωπά αρκετά σημεία που σημάδεψαν εκείνη την περίοδο.

Ο Κώστας Γαβράς είναι μεγάλος σκηνοθέτης και το έργο του φανερώνει μια μόνιμη στράτευση στον αγώνα ενάντια στις αδικίες. Οι πολιτικές ταινίες του συμβάλλουν στην αποκάλυψη των μαύρων και δραματικών περιόδων του εικοστού αιώνα: Το **Z** (που αναφέρεται στους πολιτικούς αγώνες στην Ελλάδα στη δεκαετία του 1960), ο **Αγνοούμενος** (καταγγελία των κατασταλτικών μεθόδων των δικτατοριών στη Νότια Αμερική στη δεκαετία του 1970 και της υποστήριξης που τους προσέφερε η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών), η **Ομολογία** (που καταγγέλλει τις σταλινικές δίκες στο σοβιετικό μπλοκ), το **Αμήν** (που

αποκαλύπτει την παθητικότητα ή ακόμα και τη συνενοχή του Βατικανού απέναντι στα εγκλήματα των Ναζιστών και στο ολοκαύτωμα), το **Κεφάλαιο** (που είναι μια καταγγελία του σύγχρονου καπιταλισμού). Αυτές οι ταινίες ανήκουν στη πολιτισμική κληρονομιά εκείνων που αγωνίζονται για να δώσουν ένα τέλος στις αδικίες.

Η ταινία **Ενήλικοι στο Δωμάτιο** πλουτίζει αυτό το έργο και είναι πολύ θετικό το γεγονός ότι μετά το Z, ο Κώστας Γαβράς αφιερώνει και πάλι μια ταινία στα γεγονότα που αφορούν την Ελλάδα και που συγκλόνισαν την Ευρώπη το 2015.

Βαρουφάκης, ο μάρτυρας-κλειδί

Κύριος στόχος της ταινίας είναι η βάνauση συμπεριφορά των Ευρωπαίων πολιτικών ηγετών απέναντι στην ελληνική κυβέρνηση, η λύσσα με την οποία προσπάθησαν να εμποδίσουν την κυβέρνηση του Αλέξη Τσίπρα να τελειώσει με τη λιτότητα που είχαν επιβάλλει οι ίδιοι Ευρωπαίοι ηγέτες μέσω των μνημονίων (**Memorandum of Understanding ή MoU**) που, όπως το βεβαιώνει ο Γιάννης Βαρουφάκης στη ταινία, ωφέλησαν τις μεγάλες γερμανικές και γαλλικές τράπεζες σε βάρος του ελληνικού λαού.

Για να φτιάξει την πλοκή του, ο Κώστας Γαβράς δανείστηκε τόσο πολύ εκείνη που περιλαμβάνεται στο βιβλίο που έγραψε ο πρώην υπουργός Οικονομικών ώστε έφτασε να δώσει στην ταινία του τον ίδιο τίτλο Ενήλικοι στο Δωμάτιο.

Βασιζόμενος στη μαρτυρία από πρώτο χέρι του Βαρουφάκη, ο Κώστας Γαβράς πέτυχε να αποκαλύψει στα μάτια όλου του κόσμου την εντελώς αντιδημοκρατική συμπεριφορά των ευρωπαίων ηγετών. Και αυτό είναι σημαντικό.

Στοιχεία που ξεχάστηκαν

Φυσικά, είναι αδύνατο να παρουσιάσεις μέσα σε δυο ώρες με όλη την πολυπλοκότητά τους αυτά που συνέβησαν στην Ελλάδα και στην Ευρώπη στη διάρκεια μιας περιόδου έξι μηνών. Και είναι κρίμα που ο Κώστας Γαβράς αποσιώπησε αρκετά αξιοσημείωτα γεγονότα

εκείνης της περιόδου. Έτσι, δεν αναφέρει τις πράξεις αλληλεγγύης που έγιναν στην Ευρώπη προς τον ελληνικό λαό σε στιγμές-κλειδιά των διαπραγματεύσεων. Ωστόσο, ο Βαρουφάκης τις αναφέρει στο βιβλίο του και θα ήταν δυνατό να δείξει ότι ενώ διεξάγονταν ατέλειωτες διαπραγματεύσεις στις Βρυξέλλες ή αλλού (στη Φρανκφούρτη ή στην Αθήνα), γίνονταν διαδηλώσεις υποστήριξης στον ελληνικό λαό με χιλιάδες κόσμο. Ο ίδιος ο Βαρουφάκης παραδέχεται ότι αυτές οι διαδηλώσεις ήταν μεγάλες τις σπάνιες φορές που ο Τσίπρας ή ο ίδιος είχαν δώσει δημόσια σημάδια αντίστασης στην Τρόικα. Επίσης, θα ήταν εξίσου βασικό να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στους πολίτες στην Ελλάδα ενώ ο Κώστας Γαβράς δεν τους δείχνει παρά μόνο μέσα από τα τζάμια του αυτοκινήτου με το οποίο μετακινούνται ο Βαρουφάκης και ο Τσίπρας λίγο μετά το σχηματισμό της κυβέρνησης στα τέλη του Γενάρη 2015.

Απών ο λαός

Με εξαίρεση μια σκηνή στην οποία ο Βαρουφάκης είναι σε ένα εστιατόριο με φίλους, ο λαός είναι κυριολεκτικά απών από την ταινία. Το φιλμ μοιάζει να είναι κεκλεισμένων των θυρών με ατέλειωτες συζητήσεις και ο Κώστας Γαβράς δυσκολεύεται να αναδείξει τα διάφορα στάδια της διαπραγμάτευσης. Αν και ο σκηνοθέτης δηλώνει ότι ακολουθεί την αφήγηση του Βαρουφάκη, δυο εντελώς θεμελιώδη στοιχεία παρουσιάζονται με βαθύτατα αλλοιωμένο τρόπο. **Το πρώτο στοιχείο:** ο Κώστας Γαβράς κάνει σαν ο Τσίπρας και ο Βαρουφάκης να ήταν αντίθετοι μέχρι το δημοψήφισμα του Ιουλίου 2015 στη συνέχιση του μνημονίου ενώ ο Βαρουφάκης παραδέχεται ότι στις 20 Φεβρουαρίου και στις επόμενες μέρες αποδέχτηκε εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης την παράταση για τέσσερις μήνες του ισχύοντος μνημονίου που έπρεπε να τερματιστεί στα τέλη Φεβρουαρίου 2015. Όχι μόνο ο Τσίπρας και ο Βαρουφάκης συμφωνούσαν να παρατείνουν το μνημόνιο αλλά και συνέχισαν τις ιδιωτικοποιήσεις που είχαν υποσχεθεί ότι θα τερμάτιζαν και άδειασαν τα χρηματοκιβώτια όλων των δημόσιων θεσμών για να εξοφλήσουν τους πιστωτές της Τρόικας. Ενώ ο Βαρουφάκης εξηγεί στο βιβλίο του πως πρότεινε

στις κινεζικές αρχές να ολοκληρώσει την απόκτηση του συνόλου του λιμανιού του Πειραιά και να προσθέσει την πώληση των ελληνικών σιδηροδρόμων, η ταινία δεν κάνει την παραμικρή αναφορά σε αυτό.

Μια παραπλανητική εκδοχή

Το δεύτερο στοιχείο που αλλοιώθηκε αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο πυρήνας γύρω από τον Τσίπρα αντέδρασε στη νίκη του Όχι στο δημοψήφισμα. Πρέπει να θυμηθούμε ότι εξαγγέλοντας το δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου, ο Τσίπρας είχε καλέσει τον ελληνικό λαό να ψηφίσει Όχι για να αρνηθεί τις απαιτήσεις των πιστωτών. Σε μια από τις τελικές σκηνές του φιλμ βλέπουμε τον Τσίπρα και εκείνους που τον περιστοιχίζουν να αλληλοσυγχαίρονται με ενθουσιασμό για τη νίκη του Όχι ενώ ο ίδιος ο Βαρουφάκης διευκρινίζει ότι είναι βέβαιος πως ο Τσίπρας ποντάριζε στη νίκη του Ναι για να νομιμοποιήσει την συνθηκολόγησή του. Άρα ο Κώστας Γαβράς αποφάσισε σε αυτό το σημείο να μην ακολουθήσει την αφήγηση του Βαρουφάκη και να δώσει μια παραπλανητική εκδοχή των πραγματικών γεγονότων. Η αλήθεια είναι ότι ο Τσίπρας αιφνιδιάστηκε από τη θέληση του ελληνικού λαού να αντισταθεί ακόμα μια φορά στους πιστωτές ψηφίζοντας υπέρ του Όχι με πάνω από το 61% των ψήφων. Πολλοί αυτόπτες μάρτυρες είναι κατηγορηματικοί: Όταν ο Τσίπρας και το περιβάλλον του έμαθαν τη νίκη του Όχι δεν εκδήλωσαν κανέναν ενθουσιασμό. Η Ζωή Κωνσταντοπούλου, πρόεδρος του ελληνικού κοινοβουλίου, και φίλη τότε του Τσίπρα το λέει ξεκάθαρα. Εξάλλου, και ο Βαρουφάκης δεν ισχυρίζεται κάτι διαφορετικό.

Αντίθετα, σε ένα άλλο σημείο, ο Κώστας Γαβράς αποφάσισε να σεβαστεί την αφήγηση του Βαρουφάκη που στις 500 σελίδες του βιβλίου του δεν κάνει την παραμικρή αναφορά στο λογιστικό έλεγχο του ελληνικού χρέους που γινόταν στην Ελλάδα το πρώτο εξάμηνο του 2015. Γιατί ο Κώστας Γαβράς που άσκησε το δικαίωμα να εφεύρει εκ τού μηδενός μια σκηνή πανηγυρισμών για τη νίκη του Όχι δεν άσκησε το ίδιο δικαίωμα του δημιουργού για να προσθέσει στην ταινία τις εργασίες της επιτροπής αλήθειας για το ελληνικό χρέος, μιας επιτροπής που δημιουργήθηκε από την

πρόεδρο της Βουλής με την επίσημη υποστήριξη του Τσίπρα και του Βαρουφάκη; Ενώ το ζήτημα του χρέους είναι μόνιμα παρόν στην ταινία, γιατί παραλήφθηκε η ύπαρξη των εργασιών αυτής της επιτροπής παρόλο που αυτή συγκέντρωνε όλη την προσοχή ενός σημαντικού μέρους του ελληνικού λαού; Αυτό εκπλήσσει ακόμα περισσότερο από τη στιγμή που στους τίτλους τέλους ο Κώστας Γαβράς αναφέρει το φιλμ “Ο έλεγχος του ελληνικού χρέους” <http://www.cadtm.org/Film-L-audit-Enquete-sur-la-dette-grecque> που γύρισε ο κινηματογραφιστής Μαξίμ Κουβαράς σε συνεργασία με την CADTM. Αυτό το ντοκιμαντέρ, που αναφέρει ο Κώστας Γαβράς, είναι πλήρως αφιερωμένο στις εργασίες της επιτροπής καθώς και στην αλληλεγγύη που εκδηλώθηκε στην Ευρώπη σε υποστήριξη του ελληνικού λαού. Αναφέρεται επίσης στην έλλειψη σεβασμού που επέδειξε ο Τσίπρας στην λαϊκή βούληση που εκφράστηκε στο δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου 2015.

Μια λειασμένη εικόνα

Μπορούν να γίνουν και άλλες κριτικές στην ταινία: Η στάση της διευθύντριας του ΔΝΤ Κριστίν Λαγκάρντ, και η στάση του Εμμανουέλ Μακρόν, υπουργού οικονομίας, βιομηχανίας και ψηφιακής της κυβέρνησης Βαλς έχουν παρουσιαστεί λαθεμένα. Ο Κώστας Γαβράς τους παρουσιάζει να σέβονται τη θέληση της ελληνικής κυβέρνησης και να συμπάσχουν με τον ελληνικό λαό ενώ στη πραγματικότητα και οι δυο τους έκαναν μέτωπο με τους άλλους ευρωπαίους ηγέτες για να βασανίσουν την ελληνική κυβέρνηση και να καταστρέψουν τις ελπίδες του λαού της.

Οι κριτικές που μόλις έκανα δεν με εμποδίζουν να ευχαριστήσω τον Κώστα Γαβρά που αφιέρωσε μια ταινία στην εντελώς απαράδεκτη μεταχείριση που επιφυλλάχτηκε στη κυβέρνηση και στο λαό της Ελλάδας το 2015. Αυτή δίνει μιαν ακόμα ευκαιρία να συζητήσουμε τα διδάγματα που πρέπει να αντλήσουμε και τη στρατηγική που πρέπει να υιοθετήσουμε για να αποφύγουμε την επανάληψη μιας τέτοιας καταστροφής. Βέβαια, θα είχα προτιμήσει να δείχνει το φιλμ ότι θα μπορούσαμε να είχαμε ακολουθήσει ένα άλλο σενάριο και ότι ήταν δυνατό να νικήσουμε την αντιδημοκρατική στάση και τις πολιτικές λιτότητας που επέβαλαν

οι πιστωτές.

** Ο Ερίκ Τουσσέν, δόκτωρ πολιτικών επιστημών, είναι διεθνής εκπρόσωπος της CADTM (Επιτροπή για την Κατάργηση των Άνομων Χρεών www.cadtm.org). Μετά από αίτημα της προέδρου του ελληνικού κοινοβουλίου, συντόνισε τις εργασίες της επιτροπής για την αλήθεια του ελληνικού χρέους το 2015. Η εκδοχή του για την ελληνική εμπειρία θα εκδοθεί το 2020 με τον τίτλο “Συνθηκολόγηση μεταξύ Ενηλίκων” (Capitulation entre Adultes).*

Μετάφραση: Γιώργος Μητραλιάς

ΠΗΓΗ: www.contra-xreos.gr